

गाथिनो विश्वामित्रः। अग्निः, १ ऋतवो वा। गायत्री

प्र वो वाजा अभिद्यवो हविष्मन्तो घृताच्या। देवाञ्जिगाति सुम्रयुः ॥ ३.०२७.०१

हे ऋतवः। वः- युष्माकम्। वाजाः- गतयः। अभिद्यवः- दीप्तिमत्यः। घृताच्या-
पूतनवनीतोपलक्षितपूतभावनया। हविष्मन्तः- हव्ययुक्ताः। सुम्रयुः- सुखकामो यजमानः ऋतुभिः।
देवान्- देवताः। जिगाति- गच्छति ॥१॥

ईळे अग्निं विपश्चितं गिरा यज्ञस्य साधनम्। श्रुष्टीवानं धितावानम् ॥ ३.०२७.०२

विपश्चितम्- विशेषद्रष्टारम्। यज्ञस्य- दानस्य पूजायाः सङ्गतिकरणस्य। साधनम्। श्रुष्टीवानम्-
आनन्दम्। धितावनम्- शरणागतधारकम्। अग्निम्- पावकं सर्वभूतहितक्रतुम्। गिरा- मन्त्रेण।
ईळे- स्तौमि ॥२॥

अग्ने श्केम ते वयं यमं देवस्य वाजिनः। अति द्वेषांसि तरेम ॥ ३.०२७.०३

वयम्। अग्ने। देवस्य- द्योतकस्य। वाजिनः- सद्गतेः। ते- तव। यमम्- नियमम्। श्केम- अनुष्ठातुं
शक्नुमः। द्वेषांसि- द्वेषभावनानि। अति तरेम ॥३॥

समिध्यमानो अध्वरेऽग्निः पावक ईड्यः। शोचिष्केशस्तमीमहे ॥ ३.०२७.०४

अध्वरे- ध्वररहितकर्मणि। समिध्यमानः- सम्यगुदीपितः। अग्निः। पावकः- पवित्रः। ईड्यः-
स्तुत्यः। शोचिष्केशः- दीप्तज्वालः। तम्। ईमहे- याचामहे ॥४॥

पृथुपाजा अमर्त्यो घृतनिर्णिक्स्वाहुतः। अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाट् ॥ ३.०२७.०५

पृथुपाजाः- प्रभूतबलः। अमर्त्यः- अमरः। घृतनिर्णिक्- दीप्तरूपः। स्वाहुतः- सुष्ठु हुतः। यज्ञस्य।
हव्यवाट्- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यवाहकः ॥५॥

तं सबाधौ यतस्तुच इत्था धिया यज्ञवन्तः। आ चक्रुरग्निमूतये ॥ ३.०२७.०६

सबाधः- वृत्रबाधकाः। यतस्तुचः- उद्यतयज्ञपात्राः। इत्था- एवम्। धिया- चित्तधारणया।
यज्ञवन्तः- यज्ञयुक्ताः। ऊतये- रक्षायै। तम्- अमुम्। अग्निम्- पावकं सर्वभूतहितक्रतुम्। आ
चक्रुः- कृतवन्तः ॥६॥

होता देवो अमर्त्यः पुरस्तादेति मायया। विदथानि प्रचोदयन् ॥ ३.०२७.०७
होता- देवाह्वाता। देवः- द्योतनशीलः। अमर्त्यः- अमृतः। विदथानि- उपासनानि। प्रचोदयन्।
मायया- स्वरूपमजहन्नेव बहुरूपधारणशक्त्या। पुरस्तात्। एति- मार्गदर्शकः सन् गच्छति ॥७॥

वाजी वाजेषु धीयतेऽध्वरेषु प्र णीयते। विप्रो यज्ञस्य साधनः ॥ ३.०२७.०८
वाजी- गतिमान्। वाजेषु- गतिषु। धीयते- धायते। अध्वरेषु- ध्वररहितकर्मसु। प्र- प्रकर्षेण।
नीयते। विप्रः- मेधावी। यज्ञस्य- पूजाया दानस्य सङ्गतिकरणस्य वा। साधनः ॥८॥

धिया चक्रे वरेण्यो भूतानां गर्भमा दधे। दक्षस्य पितरं तना ॥ ३.०२७.०९
वरेण्यः- श्रेष्ठः। धिया- चित्तधारणया। चक्रे- यज्ञमकरोत्। पितरम्- पालकम्। भूतानाम्। गर्भम्-
गर्भभूतमग्निम्। दक्षस्य तना- दाक्षायणी शक्तिः। आ दधे- धृतवती ॥९॥

नि त्वा दधे वरेण्यं दक्षस्येळा सहस्कृत। अग्ने सुदीतिमुशिजम् ॥ ३.०२७.१०
दक्षस्य सहस्कृत- शक्तिज। अग्ने। सुदीतिम्- शोभनदीप्तिम्। उशिजम्- काम्यम्। वरेण्यम्-
श्रेष्ठम्। त्वा- त्वाम्। इळा- वाक्। नि दधे ॥१०॥

अग्निं यन्तुरमसुरमृतस्य योगे वनुषः। विप्रा वाजैः समिन्धते ॥ ३.०२७.११
यन्तुरम्- नियामकम्। असुरम्- मूलशक्तिधाराणां प्रेरकम्। ऋतस्य- प्रकृतिनियतिभूतसत्यस्य।
योगे। वनुषः- सम्मजन्तः। विप्राः-मेधाविनः। वाजैः- सद्गतिभिः। समिन्धते-
सम्यगुद्दीपयन्ति ॥११॥

ऊर्जो नपातमध्वरे दीदिवांसमुप द्यवि। अग्निमीळे कविक्रतुम् ॥ ३.०२७.१२

ऊर्जो नपातम्- शक्तिपुत्रम्। अध्वरे- ध्वररहितकर्माणि। दीदिवांसम्- दीप्तम्। द्यवि- चित्ताकाशे।

कविक्रतुम्- क्रान्तदर्शिनां क्रतुम्। अग्निम्। ईळे- स्तौमि ॥१२॥

ईळैन्यो नमस्यस्तिरस्तमांसि दर्शतः। समग्निरिध्यते वृषा ॥ ३.०२७.१३

ईळैन्यः- स्तुत्यः। नमस्यः- नमस्कार्यः। दर्शतः- सुदर्शनः। तमांसि- अन्धकारान्। तिरः-

तिरस्कृत्य। वृषा- वर्षकः। अग्निः। समिध्यते- सम्यगुद्दीप्यते ॥१३॥

वृषो अग्निः समिध्यतेऽश्वो न देववाहनः। तं हविष्मन्त ईळते ॥ ३.०२७.१४

वृषः- वर्षकः। अग्निः। समिध्यते- सम्यगुद्दीपितो भवति। अश्वः- तुरगः। न- इव। देववाहनः-

देवानां वोढा। तम्। हविष्मन्तः- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्ययुक्ताः। ईळते- स्तुवन्ति ॥१४॥

वृषणं त्वा वयं वृषन्वृषणः समिधीमहि। अग्ने दीद्यतं बृहत् ॥ ३.०२७.१५

अग्ने। बृहत्- महान्तम्। दीद्यतम्- दीप्तम्। वृषणम्- वर्षकम्। त्वा- भवन्तम्। वृषन्वृषणः- वर्षका

वयम्। समिधीमहि- सम्यगुद्दीपयामः ॥१५॥